

ОСВІТЯНСЬКІ ПОШУКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 20-Х РОКІВ В УКРАЇНІ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ ПОГЛЯД В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ

В умовах незалежності, в рамках виконання Державної Національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття) триває пошук нових освітянських шляхів, механізмів, технологій, систем. Особливе місце у цьому процесі в останні роки зайняла концепція особистісноорієнтованої освіти, побудована на засадах національної культури.

Враховуючи надзвичайний науково-теоретичний, практично-прикладний і суспільний резонанс названої проблеми, безперечно сучасним стане розгляд освітянських справ першої половини 20-х в Україні, в період, коли також відбувалися ініційовані владою і окремими радянським державними діячами безпрецедентні дискусії, експерименти, пошуки нових освітянських моделей.

З 16 лютого 1920 року до 20 вересня 1923 року Народний Комісаріат освіти УСРР очолював Григорій Федорович Гринько (1). Саме з його ініціативи і за його безпосередньою участю в Україні у березні 1920 року була прийнята автономна від Росії “Схема народної освіти У.С.Р.Р.”, яка функціонувала у республіці протягом майже десяти років. Стрижнем розробленої Г.Ф. Гриньком схеми освіти була система соціального виховання (соцвиху), яка мала розгалужену мережу навчально-виховних закладів. Згідно із “Числовими відомостями про стан соціального виховання в УСРР на 1.12.1920” в Україні існувало 760 дитячих будинків, 649 дитячих садочків, 21887 семирічних шкіл-клубів, 750 майданів, колоній і клубів, які охоплювали майже третину дітей України віком від 4 до 16 років (2). Діяльність установ соцвиху базувалася на здійсненні трудового принципу, метою запровадження якого був “розвиток творчих сил дитини і виявлення її нахилів до справи професійної освіти” (3). В статті Л.Томкевича “Ручна праця”, написаній у 1921 році, йшлося про те, що завдяки ручній праці дитина зможе розвинути усі свої здібності (4). Таким чином, трудовий принцип розглядався як універсальний засіб індивідуально спрямованої педагогіки (в сучасному контексті особистісно-орієнтованої).

Врахування життєвих потреб конкретної дитини визнавалось злободенним питанням у програмних документах Наркомосу України. Так, у доповіді Центральної Комісії із соціального виховання “Чергова задача

програмного проведення в життя соціального виховання” підтримувалась ідея створення дитячих будинків-вогнищ через те, що в них здійснюється запис історії кожної дитини з обов’язковою фіксацією його здібностей та інших індивідуальних проявів особистості (5). У цьому ж документі наводилися конкретні приклади ефективності такого особистісно-орієнтованого підходу до вихованців: “повне переродження” відбулося із дітьми Сумської школи-вогнища, Брянського дитячого будинку №3 (6).

Незважаючи на те, що головним напрямком комуністичного виховання було формування колективістської свідомості, педагогічний інтерес до особистості не згасав і надалі. Так, київська філія Научного педагогічного комітету (Научпедкому) у 1924 році розробила “Комплексну систему навчання”, якою передбачалося “дати дітям різного роду життєвий сучасний матеріал”, що допоможе в подальшому кожній конкретній людині упорядкувати, гармонізувати свій особистий досвід із навколишнім життям (7).

Як бачимо, ідея особистісно-орієнтованої педагогіки турбувала освітян і раніше. З метою її всебічного розвитку на сучасному етапі не зайвим буде занурення у історію питання.

Література:

1 Лікарчук І.Л. Міністри освіти України: В 2-х т.- Т.1. (1917-1943 рр.).- К., 2002.- 328 с.- С. 133.

2 Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі ЦДАВО України), ф. 166, оп. 2, спр. 7, арк. 34.

3 Назв. праця.- С. 136.

4 ЦДАВО України, ф. 166, оп. 2, спр. 568 а, арк. 1-2.

5 Там само, ф. 166, оп. 2, спр. 536, арк. 11.

6 Там само, арк. 12.

7 Там само, ф. 166, оп. 4, спр. 347, арк. 78.